

RIED- HERVORMDE KERK

Kerk

Het exterieur van de kerk van Ried heeft weinig merkwaardigs. Het gebouw werd in 1653 op-getrokken op de grondslagen van een voorganger. Daarvan getuigt een gedenksteen boven de zuidelijke kerkdeur:

'Dit kerkck muyr werck is vernievd als ____
Tzalingh van Sixma capitain van een comp. te
voet ende Taco Sybrants Striusma bysiter van
Franequeradeel kerckvoogden waren ende is
d'eerste steen geleyt by --- Wlbe van Sixma
faendich van een comp. te voet op den
26 May 1653'.

Een ander steentje in de zuidelijke kerkmuur heeft als opschrift:

'Dionijsius Tialingi Domna
Verbi divini Minister in Riedt
Anno 1653'.

Een legaat stelde in 1871 de kerkvoogdij in staat om de kerk grondig te laten herstellen. Er kwamen spitsbogige ramen en de bakstenen muren werden bepleisterd. In 1883 werd op het 3/8 gesloten koor een windwijzer geplaatst.

Toren

Een steen in de torenmuur memoreert de instorting van de oude toren in 1625:

'De Vorige Toorne Van olderdom bij stillen lucht tegen
Aerden nedergestorth zijnde, is desen Van nieus vederom
Opgebout waer toe lohannes den Soone va Aernd lohanni
Toe Riedt op --- Anema Sate woonende, een kind va vierdeha(lf)
laer op den 5 Maij 1625 bij consent van de Gemeensluyden
Den eersten steen gelecht heeft VALE VIATOR'.

In de jaren 1925-1926 werd de toren ommetseld en van een nieuwe spits voorzien. In het nieuwe muurwerk werden diverse oude gedenksteden opgenomen. Aan de zuidkant bevindt zich een steen met de tekst:

'NICOLAUS REGNERI
SALVARDA VERBI
DIVINE MINISTER
IN RIED 1625'.

Boven de torendeur aan de westzijde is een wapensteen geplaatst met het opschrift:

'JAN WATZES ZN ALS
ALS KERCKVOOCHT
VAN RIEDT ENDE
SYDTS GORIS DOV..
SIN WIF 162.'.

De geschonden wapensteen aan de noordzijde heeft de volgende tekst:

'ANCISES ANDLA MED. DR.
ET PATRITIUS IN RIED'.

Merkwaardig en bijzonder is het steentje op de noordwestelijke hoek van de toren. Het draagt het huismerk van de bouwmeester (een winkelhaak) en het opschrift:

'ABE EDES/ ALS MEISTER
WESENDE/ 1625'.

Interieur

Een dichtgemetseld rond venster in de koorsluiting maakt aannemelijk, dat de preekstoel oorspronkelijk niet aan de oostzijde was geplaatst. De kerk heeft tegenwoordig een 19de eeuwse inrichting met eenvoudige geschilderde banken, die geplaatst zijn op een zerkenvloer.

De eikenhouten **preekstoel** heeft op de hoeken van de kuip gewrongen kolommen met zware korintische kapitelen. In het wat plomp uitgevoerde snijwerk op de panelen zijn arenden, hoornen des overvloeds, engelenkopjes en bazuinengelen te ontdekken. Onder de kuip hangt het symbool van het Beloofde Land: de druiventros. Het trapje heeft een hek met gewrongen balusters. Op het ruggeschoot staat een vermaning, die de predikant ter harte kon nemen als hij voor het begin van de dienst zijn steek ophing:

'Indien/ Yemant/ spreekt/ die spree/ ke als de/ woorden/ Godts' (Joh.3:34).

De arenden aan weerszijden van het ruggeschoot zijn symbolen van Gods trouw (Ex.19:4 en Deut.32:11). Volgens de kerkvoogdijrekeningen werd de preekstoel in 1727 gemaakt door Poulus Rycles voor f 126-2-0. Cornelis leverde het snijwerk voor f 129.0.0 en Yeme Jans Wieldrajer maakte de kolommen voor f 111.18.0. Aan Willem Nauta werd f 149-18-0 betaald voor hout

Orgel

Het orgel is gebouwd in de jaren 1711-1712 door de orgelbouwer Jan Vranzen of Fransen uit het naburige Zweins. Hij werkte nog geheel in 17de-eeuwse stijl, en als de gegevens uit de rekeningboeken van de kerkvoogdij er niet waren, zou men het orgel op het oog rustig in 1650 kunnen plaatsen. Volgens Knock had het orgel aan het eind van de 18de eeuw de volgende, vermoedelijk niet geheel correct genoteerde, dispositie: Praestant 8' discant, Holpijp 8',

Gemshoorn 8', Gemshoorn 4', Octaaf 2', Quint 1 1/2, Mixtuur 2 à 3 sterk, Sexpuialter 3 sterk.

Ook had het orgel nog kort octaaf. Jan Fransen heeft het orgel wel voorzien van een rugwerkkas, maar deze is altijd leeg geweest.

In 1829 hebben de gebroeders Van Dam het orgel gemoderniseerd: de klavieromvang werd vergroot en de dispositie werd gewijzigd. Omdat de klavieromvang tot f ^{'''} werd gebracht, moest de windlade worden vervangen. Ook werd het wellenbord vernieuwd. Het klavier en het mechaniek dateren vermoedelijk ook uit 1829. Dat de klavieromvang werd vergroot is nog te zien aan de bovenste lijst van de bak waar men muziek pleegt neer te zetten. In 1861 heeft L. van Dam het orgel geheel hersteld, hiervoor heeft hij het gehele orgel gedemonteerd; de dispositie werd niet gewijzigd bij deze ingreep. Wel kan men aan de kassen zien dat er in de loop der eeuwen allerlei kleinigheden gewijzigd zijn. Momenteel bevindt zich in het orgel nog veel oorspronkelijk pijpwerk uit 1712. Ook bij de dispositiewijziging van 1829 werd veel pijpwerk opnieuw gebruikt. De dispositie luidt nu aldus: Prestant 8' discant, Holpijp 8', Prestant 4', Gemshoorn 4', Quint 2 2/3,

Octaaf 2', Cornet 4 sterk discant.

Het orgel is helaas onbespeelbaar door lekkage van de balgen en door het falen van de mechaniek. Wie toch een indruk van de klank wil hebben, kan terecht in de kerk van Odijk. Hier plaatste orgelbouwer Blank uit Herwijnen in 1974 een copie van het orgel van Ried, waarbij het rugwerk wel voorzien is van pijpwerk. Moge het orgel in Ried snel worden hersteld, want orgels met een echt 17de eeuws karakter zijn in Friesland uiterst schaars!

S. ten Hoeve en L. K. van der Meer
1979

Literatuur:

-Rijksarchief Friesland - Archief Hervormde Kerkvoogdij van Ried
-J. Jongepier, Frieslands orgelpracht, Sneek 1971.